

Anmälan mot Kriminalvården, anstalten Salberga, angående rasistiska uttalanden, visitation, avskildhetsplacering m.m.

Anmälan

I en anmälan, som kom in till JO den 1 september 2009, framförde AA klagomål mot anstalten Salberga och anförde bl.a. följande.

På grund av hans etniska härkomst utsatte personalen i anstalten honom för bl.a. rasistiska uttalanden, diskriminering och ogrundade anklagelser. Vid ett tillfälle rapporterades han för att ha försökt förmå personalen att i utbyte mot pengar ge honom en telefon. Det hela rörde sig dock om ett skämt från hans sida. Vid ett annat tillfälle visiterade personalen honom och hans bostadsrum flera gånger samma dag. I samband med en av visitationerna blev han fotograferad naken. Personalen förklarade att det gjordes för att kontrollera om han hade några skador eftersom han misstänktes ha skadat en annan intagen. Senare under dagen, precis innan inlåsningen för natten, fick han beskedet att han skulle avskildhetsplaceras. I samband med att han placerades på avskildhetsavdelningen blev han visiterad naken. Efter en timme fick han beskedet att han inte längre skulle vara avskild. Ett par veckor senare placerades han återigen på avskildhetsavdelningen, eftersom han misstänktes ha skrivit ett brev och i det framfört hot mot personal och andra intagna. Han hade dock vare sig skrivit eller sett det aktuella brevet.

Till anmälan fogades AA:s begäran om omprövning av beslutet angående avskildhetsplacering.

Utredning

Anmälan remitterades till Kriminalvården för yttrande. I sitt remissvar anförde myndigheten (region Mitt), genom regionchefen BB, följande.

Kriminalvården Region Mitt har inhämtat uppgifter från kriminalvårdsinspektör CC, klienthandläggare DD och vakthavande befäl EE.

Gällande de konkreta händelser som AA tar upp i sin anmälan kan konstateras att dokumentationen i KLAS-anstalt skiljer sig avsevärt från hans påståenden i skrivelsen. AA har numrerat de händelser som han tar upp i sin anmälan. Kriminalvårdens yttrande följer därför denna numrering.

AA har inte rapporterat för att han skrivit en anmälan till JO (vilket var okänt för vårdaren) utan rapporterades den 12 juli 2009 för olämpligt uppträdande då han sagt "titta, han vill sänka mig" till andra intagna om en vårdare. Rapporten avskrevs med anledning av att agerandet inte bedömdes utgöra misskötsamhet.

Av rapport den 27 juli framgår att AA frågat en lärare om han har en privat mobil och om läraren kunde ta med den in. AA sade att han skulle betala för telefonen och alla samtal han ringde. I beslut den 12 augusti bedömde anstalten att det var styrkt att AA uppträtt olämpligt genom att be en personal, mot betalning, att ta in en mobiltelefon. Misskötsamheten bedömdes dock inte så allvarlig att det föranledde en varning enligt 49 § lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt (KvaL).

AA framförde muntligt till CC att han var missnöjd med en vikarierande vårdare. Vårdaren hade upprättat en rapport om hot mot tjänsteman. Av rapporten framgår att AA ska ha uppmanat vårdaren att lämna dagrummet, "ert rum, där bak" (backoffice). Vidare skulle AA ha sagt "fattar du inte att vi någon gång kommer ut?" "Varför utsätter du dig för sådana risker" "Om jag var dig skulle jag vara orolig och kolla under bilen, om du förstår", "Jag får en känsla av att du bara vill jävlas och mucka gräl. Vill du det, vill du det?" och "Jag skulle ta straffet för att slå dig, det skulle faktisk vara värd det!". I förhör medgav AA att rapporten till viss del stämde och att många intagna kände sig kränkta av aktuell vårdare men att han enbart menade att andra intagna skulle kunna göra vårdaren något, inte han själv. I beslut den 12 augusti tilldelades AA en varning enligt 49 § KvaL för hot mot tjänsteman. CC utredde AA:s påstående om aktuell vårdare och fann inget stöd för att vårdaren skulle ha uttryckt några rasistiska uttalande eller andra oetiska uttalanden. Det framkom dock vissa frågetecken kring hans bemötande av intagna i övrigt, varför hans visstidsanställning inte förlängdes.

Aktuell dag (den 5 augusti) genomfördes inga visitationer av bostadsrum enligt anstaltens visitationsliggare. Visitationsinsatserna riktades denna dag mot andra områden. Påståendena om de upprepade visitationerna av hans rum och hans person är oaktat detta orimlig. Normalt visiteras rummen när den intagne inte är närvarande. I det fall den intagne vistas i rummet inför en visitation, utförs en ytlig kroppsvisitiation av den intagne. Endast i det fall det anträffas otillättna föremål i samband visitation av person, övervägs att gå vidare med andra kontrollformer.

I samband med förberedelse för inlåsning inför nattvilan uppmärksammades att en intagen skadat sig. Omständigheterna tydde på att den intagne varit utsatt för våld. Med anledning av personals iakttagelser fattades misstankar om att AA var inblandad i händelsen. Personal som talade med AA i hans bostadsrum uppmärksammade vad som såg ut som en rodnad samt ett rivmärke på halsen och ner mot ryggen. AA tog av sig tröjan och uppger att han inte är skadad. Den förmodade skadan fotograferades. Vaktavande befälet EE beslutade att AA och två andra intagna skulle förflyttas till avskildhetsavdelning och placeras i avskildhet enligt 50 § KvaL. När beskedet om att de tre skulle avskildhetsplaceras var klockan 19.30. Förflyttningen till avskildhetsavdelningen dröjde en stund då den skadade intagne först skulle transporteras till ett sjukhus. När sedan AA ankommer till avskildhetsavdelningen får han byta kläder. Personalen hinner inte lämna information om rutinerna i avdelningen innan beskedet kommer att AA ska återgå till sin avdelning med anledning av att det under tiden framkommit information som visade att AA inte var direkt inblandad i händelsen. Han vistades i avskildhetsavdelningen under högst 10-15 minuter. Beslutet att ta tillbaka AA togs precis i samband med bytet av vaktavande befäl kl.20.00. Detta är troligtvis orsaken till att det inte upprättades något avskildhetsbeslut gällande AA. Det finns ej heller någon övrig dokumentation om händelseförloppet gällande AA.

AA avskildhetsplaceras den 21 augusti 2009 enligt 20 § 1 st. 1 p. då det bedömdes nödvändigt med hänsyn till föreliggande fara för annans säkerhet till liv eller hälsa. Anstalten bedömde att AA var delaktig i en skrivelse, ställd till anstaltsledningen, där det uttalades ett direkt hot mot en personal. Beslutet omprövades av Region Mitt den 8 september utan ändring.

De i anmälan återkommande påståenden om att personal uttalar rasistiska tillmälen eller på annat sätt har kränkt AA tillbakavisas med det bestämdaste. Kriminalvårds-

inspektör CC talade med AA under hans tid i avskildhet, bland annat med anledning av möjligheterna att häva avskildhetsplaceringen och återplacera honom till Hus 6. Vid detta tillfälle tog hon även upp hans påståenden i aktuell anmälan om vad hon skulle ha sagt till honom. AA uppgav då att han inte menade att hon hade uttalat sig kränkande. Däremot har det förekommit att AA påstått att vissa, för honom, negativa beslut som fattats av anstalten, beror på hans etniska härkomst. AA ankom till anstalten Salberga den 2 juli 2009. Under den relativt korta tid som han vistats i anstalten har han rapporterats vid 20 tillfällen för misstänkt misskötsamhet, en stor del rör hot eller olämpligt uppträdande mot personal. Han har erhållit sex varningar enligt 49 § KvaL, vissa beslut har omfattat flera rapporter.

Författningsbestämmelser

Av 9 § KvaL följer att en intagen skall behandlas med aktning för hans människo-värde. Han skall bemötas med förståelse för de särskilda svårigheter som är förenade med vistelse i anstalt.

Intagen skall visa hänsyn mot anstaltspersonal och medintagna. Han skall rätta sig efter de ordningsregler som gäller för anstalten och de anvisningar som anstalts-personalen lämnar honom.

Kriminalvårdens bedömning

Något avskildhetsbeslut har inte upprättats den 5 augusti. Utifrån tidsuppgifterna från anstalten för händelseförloppet så måste tidpunkten för AA:s ankomst till avskildhetsavdelningen varit 19.45-19.50, d.v.s. under tidpunkt när inläsning enligt nattvilan påbörjas. Beslutet att AA skulle placeras i avskildhet fattades kl.19.30 men av ovan nämnda anledning kom verkställandet att dröja. Det skulle därför kunna anföras att ett formellt avskildhetsbeslut inte var nödvändigt i och med att AA, under den korta tid som han vistades i avskildhetsavdelningen, ändå kunde ha varit inlåst i sitt bostadsrum enligt bestämmelserna i 17 § 3 st KvaL. Detta är dock inte orsaken till att anstalten inte upprättade ett avskildhetsbeslut. Oaktat frågan om ett formellt beslut eller inte så borde anstalten ha dokumenterat sin hantering.

Anstalten har kraftfullt förnekat att personal vid anstalten har uttryckt sig som AA uppger i anmälan. Vissa påståenden är så osannolika att enbart detta medför att AA:s trovärdighet avsevärt försvagas.

AA fick möjlighet att kommentera remissvaret.

Bedömning

AA har gjort gällande att personal vid anstalten vid ett flertal tillfällen har uttalat sig rasistiskt om honom och på olika sätt behandlat honom illa på grund av hans etniska härkomst. Kriminalvården har tillbakavisat AA:s påståenden. Ord står således mot ord. Jag finner inte skäl att vidta ytterligare utredningsåtgärder utan nöjer mig med att konstatera att den utredning som föreligger i den delen inte utgör grund för kritik.

Av Kriminalvårdens remissvar framgår att anstalten den 5 augusti 2009 kl. 19.30 beslutade att placera AA i avskildhet med stöd av 50 § lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt, KvaL. Utredningen har dock visat att anstalten varken meddelade något formellt beslut i saken eller, såvitt avser AA, på annat sätt dokumenterade handläggningen. Detta är en brist och anstalten kan inte undgå kritik för det inträffade. Jag vill i detta sammanhang även anförda följande.

Enligt 17 § tredje stycket KvaL får de intagna i anslutning till dygnsvilan hållas avskilda från varandra. Av 50 § samma lag följer att en intagen, under utredningen av bl.a. frågan om den intagne ska tilldelas en varning, tillfälligt får hållas avskild

från andra intagna i den utsträckning det är absolut nödvändigt för att syftet med utredningen inte ska äventyras.

Kriminalvården har i remissvaret antytt att det inte skulle vara nödvändigt att meddela ett formellt beslut om avskildhet för det fall en intagen, under den tid då den faktiska placeringen på avskildhetsavdelningen varar, ändå skulle ha varit avskild från de andra intagna med stöd av 17 § tredje stycket KvaL. Ett sådant resonemang framstår enligt min uppfattning som betänkligt. Att hålla en intagen avskild från medintagna med stöd av nämnda bestämmelse är, till skillnad från en placering som grundar sig på 50 § KvaL, inte att betrakta som en avskildhetsplacering i egentlig mening. Att hålla de intagna avskilda från varandra med stöd av 17 § tredje stycket KvaL innefattar inte heller ärendehandläggning i förvaltningslagens (1986:223) mening, utan åtgärden får närmast betraktas som faktiskt handlande från anstaltens sida (jfr Hellners/Malmqvist, Förvaltningslagen med kommentarer, andra upplagan, 2007, s. 36 ff). Det krävs således inte ett formellt beslut i saken vid varje tillfälle då de intagna låses in i sina bostadsrum i anslutning till dygnsvilan. Placering av en intagen i avskildhet med stöd av 50 § KvaL innebär emellertid att anstalten handlägger ett ärende i förvaltningslagens mening, och det innebär bl.a. att den intagne ska få ett formellt beslut som han eller hon har möjlighet att begära omprövat/överklaga. Detta gäller oavsett vid vilken tidpunkt ett sådant beslut meddelas, när beslutet verkställs eller hur länge placeringen varar. Jag lämnar saken med dessa uttalanden.

Vid min granskning har det i övrigt inte framkommit något som motiverar kritik eller någon annan åtgärd från min sida.

Ärendet avslutas.